

בבא מציעא מו

משה שווערד

1. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א

א ... ולכאורה קשה איך יפדה מע"ש ע"י במשיכה או הגבהה שהוי קנין מדרבנן, [למאי דקיי"ל כר' יוחנן שדבר תורה מעות קונות], והניחא למ"ד [עיינן תשובת רע"א רכב - כא] שקנין דרבנן מהני לדאורייתא, אבל למ"ד שלא מהני קשיא. [1] ואם נפרש שלא דוקא משיכה אלא קונה בקנין יד ניהא, שקנין יד הוי מה"ת. ולפי דעת המשוכב נתיבות [סימן עב סק"ל] שר' יוחנן מודה שהגבהה הוי מה"ת ניהא, אבל שיטת הריטב"א והר"ן [קידו' כו א] שהוי מדרבנן. [2] עוד י"ל ע"פ התוס' [ע"ז עא. ד"ה פרדשנא] שכתבו שבמתנה לכו"ע משיכה קונה מה"ת, וכאן מיירי במתנה. מיהו הריטב"א בשם הרמב"ן [להלן מז: ע"ש אות ד, הובא במחנ"א הל' משיכה סימן ב] חולק על תוס' וסובר שגם במתנה הוי מדרבנן.

2. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א

ב [רד"ה דהכי עדיף - שאינה נראית ערמה כל כך להיפטר מן החומש - החזו"א [מעשרות סימן ז - כג] מבאר שיותר ניכרת ההערמה בנתינת הפירות, שהכל יודעים שסופו להחזיר לו הפירות, וכשמחזיר לו הפירות [שהן חולין] ניכר שנעשה הערמה. אבל אם נותן לו המעות אין הדבר מפורסם אם החזיר לו או לקחם [שהרי הכסף אינו נמצא כאן אלא מונח בבית], ואף אם מחזיר לו אין הדבר ניכר, שאפשר לתלות שנותן לו המעות משום שהן קדושות והוא אינו עולה לירושלים, ולכן נותן לחברו שעולה לירושלים.

3. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א

ג ואי אמרת מטבע נקנה בחליפין ניקנו ליה מעות להיאך אגב סודר - התוס' [קידו' סה: וב"ב מ א] והתורא"ש ותור"פ אצלנו מביאים ראייה מכאן [1] שא"צ לעשות קנין סודר בפני עדים. המהרי"ט [בחידושי לקידו'] מקשה וכי יש לתוס' הו"א שכל הקנינים רק יחולו אם עשאו לפני עדים. ותירץ דרק בקנין סודר ס"ד דבעי עדים כיון שקנין סודר חידוש הוא. [וצ"ב למה הוי חידוש, ואפשר שכוונתו כיון שהמקנה מחזיר מיד את הסודר]...

גם השטמ"ק [ב"ב מ א] בשם גאון כתב [2] שקנין סודר בעינן בפני עדים כיון שתפיסת הסודר לבד קונה ואין בו שום משא ומתן ושלא בעדים מיחזי כחוכא ואיטלולא, אבל בקנין האמור בקרא שלף איש נעלו ונתן לרעהו [בלי להחזיר] א"צ עדים. וראית התוס' מב"מ דוחים התוס' [סנה' ו: סוד"ה צריכה] שסתם גורן מצוים שם בני אדם. התורא"ש אצלנו והרמב"ן והרשב"א בב"ב כתבו דמ"מ עדיף להעמיד שאין בגורן בני אדם מלהעמיד בגברא ערטילאי.

האבן האזל [הל' מכירה] מתרץ שהטעם שבעינן עדים הוי משום שללא עדים ליכא ראייה שהיה למקנה גמירות דעת להקנות, ולא דמי למשיכה או הגבהה שעושה קנין בעצם החפץ הנקנה. ולפ"ז כאן שמקנה כדי להפטר מחומש, דודאי איכא גמירות דעת, א"צ שיהיו עדים. [וצ"ל שבעינן עדים רק כדי שיהיה גמירות דעת מצד המקנה, אבל מצד הקונה בל"ה יש גמירות דעת].

4. תוספות רא"ש על בבא מציעא דף מו/א

דלית ליה סודר. פ' רבנו מאיר דלית ליה סודר לא להאי ולא להאי, דאי אית ליה סודר לאידך ליקני ליה ביה למ"ד בכליו של קונה, ולמ"ד בכליו של מקנה ליתביה להאי במתנה כיון דהוא אהובו ורוצה לסייעו להפקיע מעשרו מחומש...

5. ריטב"א על בבא מציעא דף מו/א

דליכא סודר. [1] פירוש דליכא סודר כלל ואפי' מושאל דהיינו דאמרינן איכפל תנא לאשמועינן גברא ערטילאי, ושמע מינה שאילו הי' לו סודר מושאל קונין בו וכשם שקונין אגב קרקע מושאל כדאיתא במס' גיטין (ע"ז ב), וטעמא דמילתא דכיון דסודר ואגב קני על מנת להקנות הוא בכל דהו סגי ואין קפידא למשאיל בדבר זה, וק"ל דלפום סוגיין משמע דמשום דליכא סודר לבעל הפירות הוא הא אית ליה סודר מקני בחליפין והא קיי"ל

דבעינן כליו של קונה, וי"ל שהקונה לא היה רוצה לתת כלי שלו בהערמה זו אלא שיתן לו בעל הפירות סודר שיחזור ויקנה בו, כן תירץ לי מורינו ז"ל:

6. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א

[ד] דלית ליה סודר - התורא"ש והמהר"ם שיף מפרשים שאין לשניהם סודר, שאם יש לחבירו סודר, אכתי קשה למ"ד בכליו של לוקח יקנה החבר בקנין סודר. וגם למ"ד בכליו של מקנה, קשה שהחבר יקנה לו את סודרו כדי לעזור לו להקנות הפירות. הריטב"א כתב שהקונה היה לו סודר, אלא שלא רצה לתת סודר שלו כדי לעשות הערמה.

[2] בתור"פ כתב שאין הכוונה שאינו לובש סודר כלל, אלא שאין לו סודר משלו אלא שאול לו, ומכאן ראה שאין קונים בסודר שאול. והריטב"א חולק ומבאר להכי קרי ליה גברא ערטיילאי, משום שאין לו סודר כלל, אבל אם היה לו סודר שאול היה יכול להקנות בו.

7. תוספות רא"ש על בבא מציעא דף מו/א

דלית ליה סודר ... ועוד הקשה למ"ד פירות עבדי חליפין נתיב ליה במתנה חד פירא וליקני ליה המעות בהוא פירא, ולמ"ד בכליו של מקנה יקנה לו המעות בפירות, ותירץ דמצי לאוקומי כמ"ד בפ"ב דקדושין מעשר שני ממון גבוה הוא ולא מצי קני ביה כי היכי דאמרינן התם המקדש בו אינה מקודשת:

8. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א

[ה] ... התורא"ש מתרץ שמצי לאוקומי ברייתא כמו ר"מ [קידו' נד ב] שסובר מעשר שני ממון גבוה, ולכן א"א לקנות במע"ש וכמו שאמרו בקידושין שלפי ר"מ א"א לקדש בו אשה. רע"א ובית הלוי [ח"א סימן כז - ח] מקשים דא"כ איך קתני שאומר לו הרי פירות הללו נתונים לך במתנה, הרי לפי ר"מ א"א לתת מע"ש במתנה [כמבואר בקידו' שם], ועל כרחק שהברייתא אינה לפי ר"מ או שהברייתא מיירי בטבל ולא במע"ש. [1] וכן כתב התוס' שאנץ בשיטה שהכא מיירי בטבל. [2] והרמב"ם [פיהמ"ש מע"ש ד - ה] כתב שמיירי במע"ש והוי אליבא דר' יהודה שמע"ש ממון הדיוט או שמיירי בטבל. [3] הבית הלוי מתרץ שאף לפי ר"מ יכול לתת במתנה את הזכות אכילה שיש לבעלים במע"ש, ואחרי שנתן הבעלים [הראשונים] פטורים מחומש. והגמ' בקי' שאומרת שא"א לתת מע"ש במתנה מיירי לענין לחייב את המקבל בחומש, שכיון שאינו קונה הפירות לגמרי אינו מתחייב בחומש. ולפ"ז מבאר הביה"ל למה נתינת פירות הוי יותר הערמה מנתינת מעות [עיין לעיל אות ב], משום שאם נותן לשני מעות הרי המעות נעשים של השני לגמרי, אבל השתא שנתן לו הפירות, נהי דיצאו מרשות הראשון מ"מ השני לא קנאם לגמרי [לפי ר"מ].

9. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א

ותירץ הביה"ל שאף שאינו יכול להקנות את גוף המעשר מ"מ יכול להקנות את ה"זכות אכילה", ולענין לפטור מחומש סגי בזה. וילה"ע דאם כן מפני מה אי אפשר לקדש אשה במע"ש, ולמה לא נאמר שיקדשנה בהזכות אכילה. וצ"ל שבאמת אי אפשר להקנות לשני את הזכות אכילה, ורק זה פועל כעין סילוק שמסלק מעצמו את הזכות אכילה. [וכאילו הפקיר את המע"ש שהיה חל] ובזה סגי לפטרו מחומש. ואיה"נ לפי זה אם הקנה המע"ש לחבירו וחבירו יחללנו במעות שלו [של חבירו] יפטר מחומש. דההקנאה מועלת רק לפטור את הבעלים מחומש אבל לא נעשית בגדר לכם של החבירו כדי לחייבו בחומש, ונמצא שבכהאי גוונא בין אם יחלל על מעות הבעלים הראשונים בין על מעות חבירו בכל גוונא יפטרנו מחומש, ואכמ"ל.

10. תוספות מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א ד"ה ונקנינהו נהליה

ונקנינהו נהליה אגב קרקע - אבריייתא פריך כדפיר' רש"י וי"ל דאדרב פפא פריך אי אמרת בשלמא דאין מטבע נקנה בחליפין מיירי שיש לו סודר ואין לו קרקע דהשתא לא הוי ערטיילאי אלא אי מטבע נקנה בחליפין ומיירי שאין לו סודר וגם צ"ל דמיירי בגורן שאינו שלו אכפל תנא כולי האי והדאמר והא עומד בגורן קתני לאו פרכא היא אלא מסיק למילתיה דמיירי דלית ליה קרקע וקשה דלקני ליה המעות בהודאה כמו שקנה רב מרי מרבא על ידי הודאתו של איסור בפרק מי שמת (ב"ב דף קמט). אף על פי שהיינו יודעין שלא היו שלו תחלה וה"ה בבריא מדקננהו רב מרי אף על גב דלא הוי בר ירושה.

11. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מז עמוד א

ו] תד"ה ונקניניהו וכו' וקשה דלקני ליה המעות בהודאה כמו שקנה רב מרי מרבא על ידי הודאתו של איסור - נחלקו הראשונים בגדר אודיתא האם הוי ההודאה מעשה קנין ומהני אף ששניהם יודעים שההודאה שקר או דאודיתא מהני מדין נאמנות של הודאת בע"ד ומאמינים לו שהקנה בקנין המועיל. שיטת התוס' כאן שהוי מעשה קנין, ולכן הדגישו אף על פי שיודעים שלא היה שלו קנה]. וכ"כ התורא"ש [ב"ב קמט א] שתקנת חכמים הוא שתועיל ההודאה כמו קנין סודר. הנ"י והרמ"ה ב"ב קמט. [אות פו] כתבו שאינו קנין אלא נאמנות. ובח"י הריטב"א אצלנו מביא שיש מתרצים [קושית תוס'] דלא מהני אודיתא אלא בהודאת אמת. אבל הכא בהודאה של שקר לא מצי מקני באודיתא. הקה"ח [קצד - ד] מאריך להוכיח שהוי קנין. יש כמה נ"מ אם אודיתא הוי קנין או נאמנות. א. אם קונה למפרע דאם אודיתא הוי קנין קונה מכאן ולהבא ואם הוי הודאת בע"ד קונה למפרע מזמן שמודה שהוי של חבירו. [מיהו הפני שלמה [ב"ב לג א] מביא מחלוקת אם הודאת בע"ד קונה למפרע]...

12. תוספות על בבא קמא דף קד/ב

אגב אסיפא דביתיה. ... וההיא דפ' הזהב (ב"מ דף מז. ושם) גבי היה עומד בגורן דפריך וליקני ליה אגב ארעא ומשני דלית ליה ארעא התם מדאורייתא בעינן דאית ליה ארעא דאי לית ליה ארעא לא היו קרוין מעותיו מדאורייתא שיוכל לפדות בהן פירות מעשר שני אבל לענין לגבות כיון שהודה שיש לו והקנה לו אגב קרקע למה לא יגבה: [ע"י תוס' כתובות נד: ד"ה אע"פ וב"ב מד: ד"ה דלא]:

13. שערים מצויינים בהלכה

והנה בקצוה"ח (סי' קצד סק"ג) האריך בקנין אודיתא, וכתב בזה"ל במה שנתקשו האחרונים איך למכור החמץ, כאשר שמתי אל לבי מצאתי בזה קנין אודיתא שיכתוב שחתימת ידי תעיד עלי איך שמכרתי כל החמץ לפלוני באופן המועיל כו', [דמה"ת סגי בחמץ בביטול, והא דצריך למכור הוא רק מדרבנן], ע"ש באריכות. [וכ"ה שיטת הנוב"י (תור"מ סי' ל) שהודאה הוא הקנין הגדול שבכל הקנינים וכו']. ובאחרונים דנו על דבריו עפ"ד שו"ת הרשב"א הנ"ל שכתב בהדיא דאודיתא אינו קנין רק מדין נאמנות, וע"ע בח"י הרשב"א במס' קידושין כו: דמשמע נמי כן. אמנם הקצות הביא דבריו, והוכיח מזה להיפך, וכבר תמהו עליו בזה, ואין לסמוך ע"ז במכירת חמץ. ע"י במק"ח (סי' תמח) ואמרי בינה (הלואה, סי' טז) ומשפט שלום (סי' רב ס"א) והמצויין בשד"ח (אס"ד, מערי חומ"צ סי' ח-יד, וסי' ט). וע"י בשו"ת שו"מ (ח"א סי' יד) במה שדן בנוגע לאיסור חמץ, כששכח לקבל הערבון מהגוי, דאף שקנין אודיתא לא מהני לאיסור תורה, מ"מ כיון שבטלו יצא מאיסור תורה, וע"ש עוד במחלוקת הטו"ד (יו"ד סי' קסח ס"ק יד) ונקה"כ (שם) אי מהני אודיתא להפקיע איסור רבית, ושבקצוה"ח (סי' קצד) הוכיח מתוס' כאן דמהני גם לאיסור נראה המצויין בזה בחתן סופר הנ"ל]. וכן בשו"ת בית שלמה (או"ח סי' עב-עג) דן בזה, כשכתבו בשטר מכירת חמץ שקיבלו תקיעת כף, ובאמת שכחו לקבל, ושקיל וטרי בדברי

תוס' הנ"ל, ע"ש באריכות. וכן מצינו לעוד אחרונים שדנו בזה, ושיש לחלק דאולי חמץ שאני דסגי בגילוי דעת, וראה המצויין בזה בשד"ח (אס"ד, מערי חומ"צ סי' ח-אות יד). וע"ע בשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קצד) מש"כ להתיר מכח אודיתא. וע"י בשו"ת אמרי יוסף (ח"א סי' ג) במקום שגזר הכומר שלא יקחו הגוים החמץ מהיהודים, וע"ש שדן להתיר בקנין אודיתא שיודה בפני שנים שהחמץ הוא של נכרי פלוני. וע"ע במעדני ארץ (שביעית, סי' יט).

14. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א

[י] רד"ה איכפל תנא כו' נתעסק התנא וטרח להורות לנו הלכה בדבר שאינו מצוי שיהיה אדם עומד בגורן ערום – [1] משמע מרש"י שעומד לגמרי ערום. [2] אבל תור"פ והתו"ח מבארים שהיה לכוש בגדים שאולים. החת"ס והטל תורה [לר"מ אריק] מקשים, לפי רש"י שהוא ערום אינו יכול לחלל מע"ש שבועי ברכה, וערום אינו יכול לברך, ומבואר בירושלמי שערום אינו תורם או מחלל כיון שאינו יכול לברך.

15. רש"י על בבא מציעא דף מו/א

רב אשי אמר לעולם בפרוטטות - היא, כדקאמרת, מדקתני יפה דינר, ומיהו, טעמא לאו משום דנקנה בחליפין, שאפילו התנה עמו בתורת דמים אין כאן רבית דאגר נטר ליה, שאפילו הלואה אם יש לו בביתו מותר לתת לו עודף, דהוה ליה הלויני עד שיבא בני:

16. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א

טו] רד"ה רב אשי אמר לעולם בפרוטטות - ... ומשמע מרש"י שאותו דין יהיה בדמים כמו בפרוטטות, שליכא איסור רבית כיון שיש לו מעות בביתו, וכך לומדים הריטב"א ור"פ והב"י [יו"ד סימן קעג] בשיטת רש"י, ולכן הוצרך רש"י לפרש שדוקא משום דקתני יפה דינר מוקמינן הבריייתא בפרוטטות. והב"י מביא שתלמידי הרשב"א הביאו בזה מחלוקת, והטעם של המתירים מפני שהשכר אינו בגלל המתנת המעות. אלא על מניעת השירחא לרוץ לביתו להביא המעות שנמצאים בבית. ומקשה תוס' ר"פ דהא דשרינן עד שיבוא בני מיירי דוקא סאה בסאה שהוי רבית מדרבנן, אבל הכא שהוי סאה בסאתים הוי רבית גמורה שאסורה מה"ת. עוד מקשה תור"פ [וכן מקשה המהר"ם שיף] למה התנא דברייתא מדבר בפרוטטות, אם אותו דין יש במעות. ולכן ר' פריץ חולק על רש"י ומפרש כמו התוס' [עיין להלן אות טז].

17. שערים מצויינים בהלכה

כתב בשו"ת הרדב"ז (ת"א סי' תע) על מה שמכח העולם שלוקין דינר בדינר ואינם מקפידים כלל, אלא כיון שזה האיסור מדרבנן לא החמירו בו, והתירו ללות אם יש לו דינרין, הנעשה כההיא דאמרו הלויני עד שיבא בני, ואפילו יש לו דינר אחד לווה עליו כמה דינרין, עוד התירו ללות דינר בדינר סתם, שלא יאמר הלויני דינר בדינר, עוד התירו אם יש במדינה דינרין נמצאין, שאם אין לזה יש לזה. ועי' ברמ"א ונר"כ (יו"ד סי' קסב) והתו"א (חומ"מ סי' טז) ובדברינו לעיל (מה' ד"ה אלא).

18. תוספות מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א ד"ה נעשה כאומר

נעשה כאומר לו הלויני עד שיבא בני או עד שאמצא המפתח - וא"ת נהי דשרי סאה בסאה בעד שיבא בני כו' סאה בסאתים כי הכא שנותן לו טריסית יותר אסור והוי רבית גמור וי"ל דהכא אינו נותן לו אותו מטבע עצמו שלקח אלא מין אחר דדמי למקח וממכר וה"ק כמו שמותר סאה בסאה דרך הלואה באומר עד שיבא בני משום דסאה בסאה רבית דרבנן ה"נ דרך מקח וממכר אפילו סאה בסאתים מותר באומר עד שיבא בני.

19. תוספות מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א ד"ה שמע מינה

שמע מינה מטבע נעשה חליפין - ואף על גב דמעות אינם קונות ה"מ סתמא אבל אי מפרש בתורת חליפין קני א"נ אפי' בסתמא כיון דמחזיר לו המטבע כדרך להחזיר הסודר קנו החליפין וא"ת והלא יאמר נשרפו חטיף בעלייה

• **דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א**

[כ] בא"ד - וא"ת והלא יאמר נשרפו חטיף בעליה - כלומר כשם שחז"ל ביטלו קנין כסף במטלטלין מחשש שמא יאמר המוכר נשרפו חטיף בעליה, ה"נ היה להם לתקן שמטבע לא יקנה מטלטלין בתורת חליפין, מחשש שמא יאמר המוכר נשרפו חטיף בעליה. המהרש"א מקשה למה המתינו התוס' להקשות קושיה זו כאן, ולא הקשו מיד בתחילת הסוגיה על מ"ד מטבע נעשה חליפין. ותירץ שאפשר לתרץ שמ"ד זה יסבור כמו ר"ל שמשכיח דאורייתא, ולשיטתו ליכא כלל חשש שמא יאמר נשרפו חטיף, ולכן הקשו עכשיו שמוכיח מהמשנה שמטבע קונה מטלטלין, וא"כ קשה מהמשנה על ר' יוחנן.

י"ל דלא שכיח מילתא שיקנה המעות דרך חליפין דלא שכיח שיתן המוכר חפצו בחליפין מעות שאינם שוות המקח דדרך חליפין שאינם שוים מעות המקח ולא גזור רבנן כדאמר בסמוך גבי החליף דמי שור בפרה

• **דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א**

וכתב הפנ"י דאכתי קשה בחליפין שוה בשוה כגון מחליף פרה בחמור, שזה דבר שכיח, למה אם משך בעל הפרה את החמור קנה בעל החמור את הפרה, הרי הפרה אכתי ברשות מוכר וניחוש שמא יאמר נשרפה בעליה. וכבר הקשו כן הראשונים [הר"ן והנ"י להלן מז: והרמב"ן להלן מח ב]. ומתרצים שאם חז"ל יתקנו שלא קנו הפרה והחמור, אז אם יפול שריפה בחמור לא יצילנו בעל הפרה כיון שאכתי לא קנאו, ולכן כיון שאין תועלת בתקנה, לא תיקנו כלום אלא השאירו הדין על דין תורה ששניהם קנו. וכן מפרשים הפנ"י ורע"א [מה: לתד"ה מאי] בשיטת תוס', ולכן התוס' הקשו רק ממטבע, שאם נתן מטבע בתור חליפין, אז צריך לתקן שלא יקנה כמו שחז"ל תיקנו שקנין כסף אינו קונה, כיון שאין חשש שהמוכר לא יציל המטבע, כמש"כ התוס' [לעיל מג. ועירו' פא: וקידו' כח. הובא להלן מז: אות ח] כיון שהמוכר הוא שומר חינם וחייב לשמור הכסף, וקל לשמור על כסף בקרקע.

ובקנין סודר דשכיחא ליכא למיחש שמא יאמר לו נשרפו חטיף בעליה [1] זכיון דלא קיבל המוכר המעות טרח ומציל פן יסרב הלוקח ליתן לו המעות.

• **דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מו עמוד א**

[כ] בא"ד - ובקנין סודר דשכיחא ליכא למיחש שמא יאמר לו נשרפו חטיף בעליה וכו' - [2] הרמב"ן והר"ן [מז ב] תירצו עוד, זכיון שחליפין שוה בשוה לא תיקנו, מהטעם הנ"ל דמה תועיל התקנה כיון שכעת יאמר אותו שמשך נשרפו חטיף, ה"נ בחליפין של קנין סודר לא תיקנו משום לא פלוג. [3] והרשב"א [מז ב] תירץ להפך, כיון שבחליפי קנין סודר ליכא למיחש כיון שודאי יטרח להציל [כמש"כ תוס'], אף בשאר חליפין לא תיקנו דלא פלוג רבנן.

20. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מו עמוד ב

[יב] רד"ה סבר וכו' דבר תורה מעות קונות כדאשכחן גבי קונה מן ההקדש שאמרה תורה ונתן הכסף וקם לו - א. **שיטת רש"י שלומדים קנין כסף מפדיון הקדש**, וכן פירש"י [עירו' פא ב] דכתיב בפודה מהקדש ונתן הכסף וקם לו ק"ו בלוקח מהדיוט.

ב. **ר' חננאל והרי"ף [להלן מז ב] כתבו שילפינן שמעות קונות בק"ו מעבד עברי שנקנה בכסף**, ומה את גופו קונה בכסף את ממונו לא כ"ש.

ג. **התוס' [עירו' פא ב] מביאים את הר"י שמפרש דסתם קנין דקרא בכסף מיירי דכתיב אוכל בכסף תשברני ושדות בכסף יקנו**.

ד. **הראשונים [ריטב"א, נ"י, ר"ן ורשב"א להלן מז ב] מפרשים שלא מקרא יליף אלא מסברא בעלמא כיון שרוב קנינים נעשים בכסף**. [עיין להלן מז: אות ג].

21. שערים מצויינים בהלכה

דבר תורה מעות קונות. פרש"י כדמצינו בהקדש וכו'. אבל במס' עירובין (פא:) פרש"י דק"ו הוא מהקדש, ועי"ש בתוס' שהקשו עליו. וכן בחי' הרשב"א כאן הקשה על רש"י, דהדיוט מהקדש לא גמרי' וכו', אלא דמעות קונות מסברא וכו', והר"י מפרש דסתם קנין דקרא בכסף מיירי כדאשכחן בכמה דוכתי כו'. ועי' בריטב"א (החדשות, לקמן מז:), וכתבנו מזה לקמן (שם ד"ה דאמר). וכ"כ בנמוק"י (כח. מדפי הרי"ף) דמעות קונות שהרי רוב קנינים נעשים בכסף, הלכך בדין הוא שיקנו מעות. ובנמוק"י להלן (כח: מדפי הרי"ף) כתב, דלאו מקרא יליף אלא סברא בעלמא הוא, וכן בחי' הר"ן כתב דסברא בעלמא הוא, וחלק עמש"כ הרי"ף נכ"ה ברי"ף שלפנינו כח: מדפי הרי"ף. אבל בנמוק"י משמע דלא גרס כן ברי"ף, ועי"ש בהגה' תר"ן, דהא דאמרי' ד"ת מעות קונות מק"ו נפקא, אם גופו קונה ממונו לא כש"כ, והובא גם בשטמ"ק. וכן בכללי הגמרא להב"י (ש"ב-לג) הביא מחלוקת הרי"ף והר"ן כאן. ועי"ש בהליכות עולם דהא דד"ת מעות קונות הוא מה"ת, וכמו דאמרי' (כתובות נו:). דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה, ומשמע הלכה למשה מסיני, וביאורו דהלשון דבר תורה היינו מדאורייתא, כדאמרו במס' ברכות (כ:). והא דבר תורה קאמר. ועי' בארעא דרבנן (אות ד סי' קסז) וביעיר ארזן (מער' הדי') מה שתמהו על הר"ן. וע"ע בשד"ח (מער' ד כלל כו, וכלל עח, ופאה"ש שם כלל ב) שהאריך בזה. ועי' בדברינו במס' קידושין (כח: ד"ה דבר תורה) מתי אמרי' דמעות קונות, והמסתעף מזה.

22. שערים מצויינים בהלכה

והנה באחרונים חקרו אם קנה אתרוג במשיכה ולא נתן מעות, אם יצא ידי אתרוג, והספק הוא אם קנין דרבנן מועיל לדאורייתא, וכבר האריכו בזה בספרי הכללים, נע"ש שד"ת מערי' ק אות יח, ושור"ת אור לי סי' לא, שציין למחלוקת הפוסקים אם קנין דרבנן מועיל לדאורייתא והאריך הרבה, וע"ע בפת"ש (סי' דלה סק"ד) ואמרי' בינה (קנינים סי' טו), ומש"כ בשמ"ב (ח"ד סי' קעז סק"י) ובדברינו במס' כתובות (לא: ד"ה דאי) וגיטין (עז: ד"ה ותיזיל). ועי' במחנה אפרים (קנין משיכה סי' ב) שכתב מה"ט דמה שנוהגים שקונים אתרוג ופורעין הכסף לאתר החג לאו שפיר עבדי, דקנין משיכה מדרבנן, וצריך שיהא לכס מה"ת. אך מצינו בהרבה אחרונים שהאריכו בכמה טעמים להחזיר, ושכן

כתב בראש דוד (פ' בא) בהא דכתיב "משכו וקחו לכם צאן", מהו הלשון "משכו וקחו", ומה בעי בתיבת "לכם", ותירץ עפ"ד המחנ"א הנ"ל דבקניית חפץ למצוה דאורייתא, כגון באתרוג למצוה אינו קונה במשיכה לבד ובעי' גם כסף, וא"כ ה"ה בכסף בלא משיכה ג"כ לא קנה, דכיון דתיקנו רבנן דכסף לא קנה, א"כ הפקר ב"ד הפקר, וזהו משכו במשיכה, וקחו בכסף נכמו קיחה קיחה משדה עפרון בריש קידושין], וזהו "לכם" דעי"ז יהיה לכם ממש [ועי' בפמ"ג סי' תרנו, הובא בביה"ל שם]. ועי' בבני יששכר (ניסן, מאמר שבה"ג, וסוף מאמרי אדר) מה שפירש עפ"י דבריו.

23. תוספות מסכת בבא מציעא דף מז עמוד ב ד"ה יש דמים

יש דמים שהם כחליפין - ומקני להו במחילת הדמים אף על גב דאמר בקדושין (דף ו:): המקדש במלוה אינה מקודשת ובמכר לא קנה היינו כי קדשה או קנה החפץ במעות שחייב לו אבל קדשה או קנה בהנאת מחילת מלוה מועיל כמו ארוח לה זמנא ואדבר עליך לשלטון.

24. דבר יעקב מסכת בבא מציעא דף מז עמוד ב

יד [תד"ה יש וכו' אף על גב דאמר בקידושין המקדש במלוה אינה מקודשת - תוס' מקשים איד קונה החפץ ע"י נתנת חוב, הרי כשם שמקדש במלוה אינה מקודשת, ה"נ הקונה במלוה אינו קונה.

א. תוס' תירצו שכאן קונה בהנאת מחילת מלוה. וכן תירצו הרבה ראשונים [הר"ן כאן והרא"ש [קידו' פ"ק סימן ה] והרשב"א [קידו' כח ב]. המהרש"א [ק"י שם] מקשה למה נקטה המשנה דוגמא של מחליף דמי שור בפרה, ולא נקטה שקנה פרה בהנאת מחילת מלוה. ותירץ שבסתם הלואה אינו יכול לקנות פרה בהנאת מחילת מלוה, כיון שזה מידי דשכיה, ואז גזרו חכמים שאינו קונה בקנין כסף, אבל לקנות פרה בהנאת מחילת חוב מחמת מכירת שור הוי מילתא דלא שכיחא שלא גזרו רבנן, ונשאר דין תורה שקונה בקנין כסף. וכן מפרש הסמ"ע [קצט - ה] את דברי השו"ע שם שמחלק בין חוב מחמת מכר לשאר חובות. ורע"א בגליון השו"ע מעיר שמתוס' [ב"מ סב: ד"ה הרי] נראה שלא ס"ל החילוק...

ה. הר"י הזקן [ק"י כח ב] ומאירי ור"י מגאש [מובא בעצמ"י ק"י כח ב] מתרצים קושית התוס' איד קונה בדמי שור הרי הוי מלוה, דיש חילוק בין חוב מחמת הלואה שא"ל לקנות בו לבין חוב של מכר, דרק חוב של הלואה להוצאה ניתנה [דרשאי לזה להוציא הכסף] ולא חוב של מכר, שאם יש לקונה כסף חייב לשלם החוב. וצ"ב דמ"מ הכסף הוי של קונה.

הר"י הזקן [שם] כתב שתלוי במחלוקת ר' יוחנן ור"ל [בב"מ מז א] שלפי ר' יוחנן שדבר תורה מעות קונות ה"ה שמלוה קונה [בין בקרקע ובין במטלטלים לענין מי שפרע], ולפי ר"ל שבמטלטלים צריך מה"ת משיכה ורק קרקע נקנה בכסף, צריך כסף ממש ולא מהני מלוה, וסוגיה דקידו' לפי ר"ל ולית הלכתא כוותיה אלא הלכה כר' יוחנן.

המשנת יעב"ץ [ח"מ לב - ז] מבאר ע"פ הנ"י [ב"מ מז ב] שביאר טעמיה דר' יוחנן שמה"ת מעות קונות משום דהוי סברא כיון שרוב הקנינים נעשים ע"י כסף, ולכן מצד הסברא גם מלוה קונה בתורת כסף, שגם חוב נחשב לשהו כסף בעיני האנשים, אבל ר"ל סובר שמעות אינן קונות במטלטלין [וא"כ מוכח שאין סברא שמעות יהיו קונות], והא דקרקע נקנה בכסף ילפינן מקרא דשדות בכסף יקנו שמיירי בכסף ממש ולא במלוה.

25. שערים מצויינים בהלכה

<p>ובפתי"ש (סק"א) הביא מתשו' באר יצחק (או"ח סי' ו) דדוקא בכה"ג שמוכר בסך כך וכך, בזה אמרינן דלא סמכא דעתיה, דדלמא אינו שוה כפי הסך שקצב, משא"כ כשאומר שישמוהו שלשה, וכמו שנהוג במכירת חמץ, בזה לא שייך סמכא דעתיה וכו'. וכזה כתב בשו"ת צמח צדק (ח"מ סוסי"י מה) שאע"פ שלא פרט כל מיני חמץ, מ"מ כיון שמכר כפי השער ומקח השוה שבעיר, ודאי סמכה דעתו של הלוקח. ועי' בשער הכולל (דין סדר מכירת חמץ ס"ק יא) מש"כ בזה. ובערך שי כתב דאע"פ שלא פרט המטלטלין קנה, שהרי מינס ידוע שהם מטלטלין, וא"כ י"ל דה"נ מכר כל מינו דברים חמוצים כמש"כ בשטר מכירה. וכן</p>	<p>✓ מכור לי באלו קנה וכו'. עי' בפרש"י. וכתב הרמב"ם (מכירה פכ"א ה"א) המקנה לחבירו דבר שאינו מסויים אם היה מינו ידוע וכו' הרי זה קנה, והכס"מ הראה מקורו מהגמ' כאן. עוד כ' הרמב"ם (שם ה"ג) אבל האומר לחבירו כל מה שיש בבית זה אני מוכר לך בכך וכך, ורצה הלוקח ומשך, אין כאן קנין שלא סמכה דעתו של לוקח, שהרי אינו יודע מה שיש בו וכו'. ועי"ש במ"מ שכ"כ הבינו האי, ודברי טעם הן, אבל לא מצאתי דבר בגמ' שאוכל ללמוד ממנו כן. ובביאור הגר"א (ח"מ סי' רט סק"ג) ציין לגמ' לעיל (טז) הכא לא סמכה דעתיה כו'.</p>
---	---

בשו"ת הגרע"א (מהד"ת סי' ז) מוכח שיש להקל במכר כל חמצון, שלא הוי בכלל דבר שאינו מסויים, ודלא כמש"כ במק"ח (סי' תמח) דהוה כמוכר דבה שאין מינו ידוע שהמכירה בטלה.